

колого), а також іменники чоловічого роду, основа яких закінчується на твердий приголосний і вони мають флексію *-а* (Миколо, Микито); закінчення *-у* мають іменники, основа яких закінчується на шиплячий (доповідачу, Степановичу, Сергійовичу). До основних правил звертання також відносимо такі:

- звертання, яке складається з 2-х іменників (загальні назви), вимагає в обох формах кличного відмінка (пане ректоре);
- у звертанні, що складається із загальної назви та імені, обидва слова стоять в кличному відмінку (пане Віталію, товаришу Дмитре);
- у звертанні, що складається із загальної назви та прізвища, форму кличного відмінка має лише загальне слово (пане Петренко).

Цікаво також, що традиційні в українському мовному дискурсі етикетні одиниці *добродію, добродійко, друже, пане, пані, панно, панове* зараз мають потужну тенденцію до актуалізації, свідченням чого є широке представлення такої лексики в ЗМІ. Зокрема звертання *пан, пані* переважно використовуються у високій тональності як самостійне звертання, а також поширене прізвисьом або посадою адресата. Також етикетні форми «*шановний*» або «*шановна*» є поширеними в українських ЗМІ. Вони використовуються для звертання до співрозмовника, який є поважною особою або представником високої посади. Так, культура мови в засобах масової комунікації зобов'язує журналістів звертатися до Президента «Пане Президенте», «Шановний пане Президенте України», а не «Володимире Олександровичу». Неправильними є також звертання до депутатів, міністрів на ім'я та по батькові чи на прізвище (наприклад, Іване Петровичу, пане Білоус), натомість варто звертатися так — Пане Міністре! Пане Депутате! Пані Депутат!

Як бачимо, журналіст не може нехтувати кличним відмінком, адже це є грубим порушенням граматичних мовних норм сучасної української мови, є невибагливим ставленням до свого й чужого мовлення та до державної мови загалом. Помилка у звертанні може поставити представника ЗМІ в незручне становище, а в деяких випадках — коштувати репутації.

К. Смаль

ЯВИЩЕ ПЛЕОНАЗМУ В МОВНОМУ ДИСКУРСІ УКРАЇНСЬКИХ ЗМІ

К. Smal

PLEONASM IN LANGUAGE DISCOURSE OF THE UKRAINIAN MASS MEDIA

Загальновідомо, що в мові ЗМІ не повинно бракувати культури загалом і особистої культури журналіста зокрема. Утім іноді в мовленні репортерів, ведучих випусків телевізійних новин чи редакторів газет і журналів помічаємо таке негативне явище, як **плеоназм**.

У контексті запропонованої теми передусім варто з'ясувати сутність ключового поняття. Так, академічний тлумачний словник української мови подає наступне визначення плеоназмів: це сполучення близьких за значенням слів, з яких одно або кілька є логічно зайвими. Наприклад, у фразі «Вона приязно посміхнулась і подала свою руку» зайвим є займенник *свою*, адже в наведеному контексті не може йтися про чужу руку. Так само висловлення «У своїй доповіді на тему... він повідомив...» варто було б замінити варіантним «У доповіді на тему... він повідомив» — надлишковим тут є займенник *своїй*. У журналістських мовному дискурсі зустрічаються також небажані плеоназми у зворотах типу: неочікуваний сюрприз, колега по роботі, своя

власна думка, грудень місяць, досвідчений експерт тощо. Стилистично правильним у даному контексті будуть формулювання: сюрприз (оскільки це і є *неочікуваний* поворот подій або звістка), колега (це і є товариш за фахом, за місцем *роботи*), грудень (це і є *місяць* року), експерт (від лат. *expertus* — *досвідчений*). Як бачимо, в мовознавстві термін «плеоназм» має негативну конотацію і живається на позначення мовностилистичної надлишковості, що є позанормативним явищем.

Відтак, щоб оберігати власне мовлення від лексичної надмірності, варто усвідомлювати причини виникнення таких помилок. А вони, як цілком слушно зазначають мовознавці, можуть бути різні. Передусім «корінь поразки медіа криється в несвідомості», тобто здебільшого значна частина журналістів не має уявлення про сказане, використовує плеонастичні словосполучення (тупу — надмірне зловживання, дуже засильно, рослинна олія, маленькі дрібнички, вільні вакансії, дуже величезний, відомі зірки) неусвідомлено. Безсумнівно, причиною таких помилок є некомпетентність представників ЗМІ, недостатній рівень володіння рідною мовою, невеликий словниковий запас, невібагливість у доборі засобів мовного спілкування, банальні лінощі й небажання перевірити за словниками правильність використання подібних термінологічних утворень, а також вплив інших мов (наприклад, замість просто «кошти» в українських мас-медіа фіксується «грошові кошти», оскільки відповідний термін в іншій мові «денежные средства» або замість «олія» кажуть «рослинна олія», бо в іншому мовному дискурсі це словосполучення звучить як «растительное масло»).

Отже, зважаючи на вищесказане, можна зазначити, що плеоназми — це зайві слова, які лише захаращують мовний дискурс українських ЗМІ, а отже, їх треба безжально викидати з власного мовлення.

П. Чуйко

МОРАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ РОМАНІСТИКИ НІЛА ҐЕЙМАНА

P. Chuiko

MORAL AND PHILOSOPHICAL PROBLEMS OF NEIL GAIMAN'S NOVELS

Ніл Ґейман — відомий британський письменник і сценарист, чия творчість перетинає жанрові межі та приваблює читачів будь-якого віку. Серед численних літературних нагород письменника — премії Брема Стокера, Г'юго, Локус, Неб'юла, Британської асоціації наукової фантастики, медалі Ньюбері та Карнегі, Міфопоетична премія тощо. У його творах можна знайти багато глибоких морально-філософських проблем, які змушують замислитися над цінністю життя і людини.

«Зоряний пил» (*“Stardust”, 1998*). Трістану, головному герою роману, довелося пройти важкий шлях, щоб завоювати кохану, стикаючись з багатьма перешкодами, які заважають його моральній силі. Це змушує читача задуматися про те, що життя не завжди буває легким і що наша моральна сила визначає нашу здатність виконувати свої обов'язки та досягати своїх цілей.

«Кораліна» (*“Coraline”, 2002*). Ця історія присвячена етичним питанням, пов'язаним з ризиком і відповідальністю. Головна героїня, Кораліна повинна вирішити, чи варто ризикувати своїм життям, щоб врятувати інших, і як їй ставитися до тих, хто завдав їй болю. Дівчина відкриває шлях в інший світ, спочатку ідеальний, але насправді грізний, упевнюється у важливості родинних стосунків та відповідальності за власні вчинки, переконується, що боротьба за увагу та власність менш важлива, ніж любов і підтримка близьких.